

TAHVLIST TAHVLINI

Teematund on mõeldud 3.- 6. klassile

Tunnis vaatleme, millised olid raamatud ja raamatulood 100 aastat tagasi ja kuidas raamatud saja aasta jooksul muutunud on. Uurime laste koolielu 100 aastat tagasi ning võrdleme kõike tänasega. Lisaks tutvume armastatud kirjaniku Aino Perviku lapsepõlvega.

Sissejuhatuseks uurime lastelt, milline on nende kooliklass. Millised on nende õppevahendid ja kas neid on vähe või palju? Mida ütleb tänapäeva lapsele sõna tahvel? Koolitahvel – millised tahvlid teie koolis on? Kriidiga kirjutamise tahvel, valge tahvel markerite jaoks või digitahvel? Või kõik kolm? Tahvel on tänapäeval ka nutivahend. Lisaks on tahvel veel šokolaaditahvel.

Milline oli koolielu 100 aastat tagasi? Koolides oli vanasti kirjutusvahendina kasutusel tahvel ja kriihvel. See taandus 19. saj viimasel veerandil enamikust koolidest, aga sõltus suuresti valla jõukusest, kes jaksas oma kooliõpilastele paberit osta. Mõnes vaesemas väikeses külakoolis võis tahvlit ehk ka 100 aastat tagasi veel kohata. Tahvel asendati paberi ja sulega – puidust vars ja metallotsik. 50-ndate lõpus tulid kasutusele täidetavad sulepead.

Võimalusel näita lastele vanaaegseid koolitarbeid. Kui päris asju ei õnnestu hankida, siis kasuta pilte.

Lisa 1.

Gooti tähestik

Meil on kasutusel **ladina kiri**. Kasutame alustähestikuna **ladina tähestikku**, millel põhineb üle 500 keeletähestiku, sh läti, leedu, soome, vietnami, inglise, hispaania, türgi, hausa ning eestigi tähestik. Trükikiri oli meil varem gooti kiri (fraktuur), mis 1940. aastaks taandus lõplikult antiikva eest. Antiikva kirjad, tuntud ka romaani kirjade nimetuse all, pärinevad Rooma raidkirjade perioodist. Nende iseloomulikuks tunnuseks on tähtede otstes paiknevad erikujulised tähejalakesed ja kiilukujulised lisandid e **seriifid**.

Vanasti oli raamatuid kirjutades kasutusel gooti tähestik. Näita lastele raamatut „Vallatused ja riukad“, mille pealkiri on gooti tähtedega. Kas nad suudavad välja lugeda ja aru saada, mis on raamatu pealkiri?

Lisa 2.

Tahvlid ja ülesanne gooti kirja mõistmisega. Tahvli tegemise juhendi leiad **Lisa 3**. Jaga kolme peale üks tahvel, kriidijupp ja švamm pühkimiseks. Gooti tähtedega sõnad leiad **Lisa 4**. Näita lastele sõna ja palu see neil kirja panna tahvlile kriidiga endale tuttavate ladina tähtedega. Kas nad mõistavad gooti tähti ja saavad aru, mis sõnaga on tegemist? Peale igat sõna saab uus laps tahvli ja ülesanne kordub kolm korda.

Millised olid raamatud ja lood 100 aastat tagasi? Loe ette lugu Kolumatsi lugudest. Kõikidel lugudel oli õpetussõnum. **Lisa 5.**

Milline tuntud autor on veel elus ja peaaegu 100-aastane? Näita lastele Aino Perviku pilti, kui ta oli 4-aastane. **Lisa 6.** Anna vihjeks tema kirjutatud raamatuid. Kui lapsed autori nime ära arvavad, siis näita neile pilti Ainost. **Lisa 6. Jutusta lastele Aino elulugu. Lisa 6.**

Raamatu teekond Luugikapi abil Lisa 7. Näita lastele ekraanil teekonda, kuidas sünnib raamat. Arutlege koos, kuidas ja kus keegi töötab. Milline näeb välja poognaleht, mis trükikojas trükitakse ja pärast raamatuks kokku köidetakse? Kui palju erinevaid ameteid on vaja, et ideest saaks raamat?

Raamatunäited. Näita lastele erinevaid raamatuid saja aasta läbilõikena, jõudes välja kaasaegse värvilise pildiraamatuni.

Mängud Aino Perviku lapsepõlvest. (Tema raamatulood). Mängime üheskoos läbi ühe muinasjutu. Näitemängus saavad kõik osa. Õpetaja on jutustaja. Säti valmis kaks vaibakest, kus klass istuma mahuks ja vaiba ette tõsta üks tool – see moodustab ree, millega taat kalalt tuleb. Õpetaja loeb ette jutustaja osa ja kolmele osatäitjale näita õigel hetkel ette tekst, mille ta siis maha loeb. Laste ülesanne on käituda jutustaja teksti järgi. Selleks, et kolm rolli jagada, võtame appi vana-aja liisusalmi. Milliseid liisusalme lapsed teavad?

Meie kasutame rollide jagamiseks 100 aasta vanust liisusalmi:

Üte-kate, liidu- luudu, pergle pake, müke-make! Angu-trangu, trilla truu, sester pommer, viila vuu!

Kes tahab olla taat, tõstab käe üles ja nende vahel loeme liisusalmi. Võitja on see, kelle peale jääb näpp. Saab omale pähe kaabu. Korda eide ja rebase rolliga. Kõik ülejäänud lapsed on taadi püütud kalad ja istuvad vaibale. Kui rebane on taadi ree peal, siis viskab kalad maha ja nad istuvad tagasi oma kohale. Viskamise asemel puudutab ta õlast klassikaaslast.

Näidend. Õpetaja loeb, lapsed mängivad. **Lisa 8.**

Milline näeb välja kaasaegne raamat? Tänapäeval võivad raamatud olla ka digivahendis mängu või videona.

Näited: <https://www.youtube.com/watch?v=VxoTpOB6RVI&t=1s>

<https://www.youtube.com/watch?v=x4zE00VXK6c&t=2s>

https://www.youtube.com/watch?v=GPP_xvqAoI0

<https://www.youtube.com/watch?v=Kgi-RCEjOLw>

Tunni võib võimalusel lõpetada sule ja tindiga kirjutamise ülesandega. Kui sulge ja tinti pole, siis võib lasta lastel veel tahvli ja kriidiga gooti tähti kirjutada. Kasuta selleks Ärakirja harjutust **Lisa 9.**

VAJALIKUD VAHENDID

- Tahvlid vanadest pildiraamidest, õpetus **Lisa 3**
- Kriidid ja švammid
- Kolm sõna gooti tähtedega **Lisa 4**
- Busch, Wilhelm. Wallatused ja riukad: kuus lõbusat lugu / piltides kujutanud Wilhelm Busch, eestistanud Endor Tendor. Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus, 1923. Võib asendada muu sama vana gooti tähtedega raamatuga või kasutada kaanepilti **Lisa 2**
- Hindrey, Karl August. Lõhkiläinud Kolumats ja teised piltlood. Tallinn: Eesti Raamat, 1979. Raamatu puudumisel kasuta ettelugemiseks **Lisa 5.**
- Pildid Aino Pervikust
- Näidendi jaoks pearätt, kaabu, saba rebasele, vaibad, tool
- Ekraan ja arvuti
- Võimalusel suled ja tint